

بررسی آثار اصلی و تعاملی ابعاد دلبستگی و شخصیت در نشانگان مربوط به اسکیزوتایپی

تاریخ دریافت: ۹۳/۱۱/۲۵

تاریخ پذیرش: ۹۴/۳/۲۳

علی محمدزاده*، محمود نجفی**

چکیده

مقدمه: پژوهش حاضر با هدف بررسی آثار اصلی و تعاملی ابعاد دلبستگی و ویژگی های شخصیت در نشانگان مربوط به اسکیزوتایپی انجام گرفت.

روش: این پژوهش از نوع علی - مقایسه ای است. نمونه ای به حجم ۶۰۳ نفر به روش تصادفی طبقه ای انتخاب و با پرسشنامه های شخصیت اسکیزوتایپی، سبک های دلبستگی و شخصیت آیزنک مورد آزمون قرار گرفتند. داده ها با استفاده از روش تحلیل واریانس دو عاملی تحلیل شدند.

یافته ها: نتایج نشان داد آثار اصلی ابعاد دلبستگی و ویژگی های شخصیت در نشانگان اسکیزوتایپی معنی دار است، به طوری که نشانگان مربوط به اسکیزوتایپی در سبک دلبستگی ناایمن اجتنابی و دوسوگرا در مقایسه با سبک ایمن، و در ابعاد روان پریشی گرایی و روان رنجورگرایی شخصیت در مقایسه با برون گرایی بیشتر دیده می شود. همچنین، آثار تعاملی بین متغیر های پژوهش در نشانگان مربوط به اسکیزوتایپی معنی دار نبود.

نتیجه گیری: یافته های پژوهش حاضر بر نقش عوامل روانی - اجتماعی خطرناک دوره کودکی در تحول نشانگان اختلالات طیف اسکیزوفرنی در کودکانی که از نظر هیجانی آسیب پذیر هستند، تأکید دارد.

واژه های کلیدی: ابعاد دلبستگی، ابعاد شخصیت، نشانگان اسکیزوتایپی

مقدمه

طریق آنها با چالش‌های تحولی متعدد زندگی مواجه می‌شوند [۱۰]. بالبی نظریه پرداز اصلی دلبستگی [۱۱]، بر اساس مشاهده ویژگی‌های روابط مادر-کودک در موقعیت‌های مختلف به این نتیجه رسید که پیوند‌های مراقب-کودک مسئول تنظیم تجربه‌های عاطفی و رفتاری کودک هستند. یکی از مفاهیم اساسی نظریه دلبستگی، مفهوم مدل‌های درون‌کاری^۲ است. طبق نظر بالبی، مدل‌های درون‌کاری در چارچوب تعامل نوزاد-مادر به منزله معادل‌های روان‌شناختی کیفیت این رابطه تشکیل می‌شوند. کنش اصلی این مدل‌ها، تسهیل توانایی فرد در رمزگردانی تعامل‌ها و پیش‌بینی صحیح رفتار دیگران (افراد مهم) و احساس، اندیشه و رفتار خود در پاسخ به آن است. بر اساس رویکرد دلبستگی، شکست در فرایند‌های مذکور علت بسیاری از اختلالات شخصیت، از جمله اختلال شخصیت اسکیزوتایپی می‌باشد.

تحقیقات قبلی نشان داده‌اند، برخی ابعاد سبک‌های دلبستگی می‌توانند واریانس‌هایی از شخصیت اسکیزوتایپی را پیش‌بینی کنند؛ بری، ویردن، باروکلاف و لیورساید^۴ [۱۲] دریافتند که بین سبک‌های دلبستگی اضطرابی و اجتنابی با ویژگی‌های اسکیزوتایپی رابطه وجود دارد. مینز، جونز، فرنیوف، هورندال و کورونیس^۵ [۷] دریافتند که ویژگی پارانویایی اسکیزوتایپی تنها شاخص اسکیزوتایپی مثبت است که با دلبستگی همسالان رابطه دارد، بر اساس این، دلبستگی اضطرابی ارتباط مثبتی با ویژگی‌های اسکیزوتایپی مثبت دارد؛ در حالی که دلبستگی اجتنابی ارتباط مثبتی با ویژگی‌های اسکیزوتایپی منفی دارد. آنجلین، کوهن و چن^۶ [۱۳] رابطه طول مدت جدایی از والدین در سال‌های نخست زندگی و پیش‌بینی علائم اسکیزوتایپی را از اوایل نوجوانی تا میانسالی در یک مطالعه طولی بررسی کردند. نتایج نشان دادند که مدت زمان جدایی از مادر در دو سال اول زندگی پیش‌بین مناسبی برای شکل‌گیری اختلال شخصیت اسکیزوتایپی در بزرگسالی است و این رابطه در مورد کودکانی که مادرانشان آنها را با رفتارهای هیجانی پرخاشگرانه در سال‌های

اختلال شخصیت اسکیزوتایپی الگویی فراگیر از کاستی‌های اجتماعی و بین‌فردی است که با تحریف‌های شناختی یا ادراکی از قبیل افکار انتساب، تفکر سحرآمیز، تجربه‌های غیرمعمول ادراکی، تفکر و گفتار عجیب و غریب، اندیشه پردازای پارانویایی، اضطراب اجتماعی و رفتارهای عجیب و غیرعادی و ظرفیت اندک برای برقراری روابط نزدیک و صمیمانه مشخص می‌شود [۱]. اسکیزوتایپی به عنوان شکل خفیف و غیربالینی و نیز شخصیت پیش‌نشانه‌ای^۱ اسکیزوفرنی در نظر گرفته می‌شود [۲، ۳] و معمولاً نوعی آمادگی^۲ برای اسکیزوفرنی به حساب می‌آید [۴]. بر اساس الگوی پیوستاری و رویکرد صفت در شخصیت، ویژگی‌های شبه روان‌پریشی اسکیزوتایپی به عنوان تجلی اغراق‌آمیز ویژگی‌های بنیادی شخصیت در نظر گرفته می‌شوند که در نهایت نشانه‌های آنها در سطح اختلال نیز می‌توانند مطرح باشند [۵]؛ از طرفی اگرچه امروزه تبیین‌های شناختی در کنار مدل‌های زیستی در تبیین اختلالات روانی پذیرش گسترده‌ای دریافت کرده است [۶]، رویکردهایی نیز وجود دارند که بر نقش عوامل تحولی در پیش‌بینی پدیده‌های آسیب‌شناختی روانی تأکید دارند [۷]. بر اساس این، مدل‌هایی از تحول نشانه‌های روان‌پریشی ارائه شده است که در آنها تفاوت‌های فردی در دلبستگی، به عنوان عوامل علی در تبیین این پدیده‌ها در نظر گرفته می‌شود [۸]. به نظر می‌رسد رویکردهای علت‌شناختی اختلال‌های شخصیت به تدریج از تمرکز تقریباً انحصاری بر خصوصیات درون‌شخصی، به تأکید بیشتر بر تأثیر متغیرهای بین‌شخصی تغییر جهت داده‌اند [۹]. یکی از مفاهیم اصلی بسیاری از رویکردهای تحولی این است که تجربه‌های تکوینی با مراقبان اولیه و افراد مهم زندگی نه تنها مبنایی برای احساسات بنیادی شخص از خودش فراهم می‌سازد، بلکه شیوه‌های هدایت‌چالش‌ها و موضوعات تحولی متعدد زندگی را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد. نظریه دلبستگی یکی از مدل‌های مناسب برای شناخت روش‌های سازش یافته و سازش نیافتاده‌ای است که افراد از

3. internal working model

4. Berry, Wearden, Barrowclough & Liversidge

5. Meins, Jones, Fernyhough, Hurndall & Koronis

6. Angli, Cohen, Chen

1. prodromal

2. liability

و میانجی در ایجاد شخصیت اسکیزوتایپی شده و این نیز به نوبه خود منجر به تشخیص صحیح، پیشگیری و حتی درمان اختلال شخصیت اسکیزوتایپی می گردد.

روش

طرح پژوهش: طرح این پژوهش، از نوع طرح های علی-مقایسه ای است.

آزمودنی ها: جامعه آماری پژوهش عبارت بود از دانشجویان دختر و پسر دوره های کارشناسی دانشگاه های پیام نور تبریز، سراب، و دانشگاه تربیت معلم آذربایجان که در سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹ به حجم تقریبی ۲۰۰۰۰ نفر مشغول به تحصیل بودند. از این جامعه آماری، ۶۰۳ نفر به روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای (با رعایت تعداد و نسبت جنسیتی دانشجویان هر دانشگاه به ترتیب ۴۰۰، ۱۵۰ و ۵۳ نفر) و بر اساس جدول نمونه گیری مورگان انتخاب و مورد آزمون قرار گرفتند. غربالگری بر اساس نمره‌هایی که در آزمون های شخصیت آیزنک و سبک های دلبستگی کسب شده بود، انجام گرفت و بر اساس این، شرکت کنندگان از نظر ویژگی عمومی شخصیت، در سه طبقه عمدتاً روان پریشی گرا، روان رنجور گرا و برون گرا و از نظر ابعاد دلبستگی، در سه طبقه عمدتاً دلبسته ایمن، دلبسته نایمن مضطرب/ دوسوگرا و دلبسته نایمن اجتنابی تقسیم شدند. آزمودنی‌ها به تفکیک جنسیت، متشکل از ۴۶۹ زن (۷۷/۸ درصد) با میانگین سنی ۲۴/۲۸ و انحراف معیار ۵/۸۳ سال و ۱۳۴ مرد (۲۲/۲ درصد) با میانگین سنی ۲۳/۹۳ و انحراف معیار ۷ سال بودند. میانگین و انحراف معیار سنی کل نمونه نیز به ترتیب ۲۴/۲۱ و ۶/۰۸ بود.

ابزار

۱- پرسشنامه شخصیت اسکیزوتایپی، فرم کوتاه (SPQ-B)^۳؛ پرسشنامه شخصیت اسکیزوتایپی - فرم کوتاه ۲۲ ماده دارد؛ توسط راین و بنیشای^۴ [۱۷] ساخته شده و نسخه کوتاه شده پرسشنامه ۷۴ سؤالی می باشد. SPQ-B به صورت بلی/خیر جواب داده می شود. جواب بلی نمره یک و جواب خیر نمره صفر می گیرد. این ابزار عمدتاً نشانه شناسی منفی اسکیزوتایپی را می سنجد و سه عامل دارد: عامل‌های ادراکی - شناختی، بین فردی و سازمان نیافتگی. همسانی

نخست کودکی توصیف کرده بودند قوی تر بود. تیلیو پولوس و گودال^۱ [۱۴] گزارش کردند که بین سبک های دلبستگی بزرگسالان و صفات شخصیت اسکیزوتایپی رابطه بالایی وجود دارد. سبک دلبستگی، نایمن از طریق سبک-های شناختی و بین فردی ویژه که اشاره به الگوهای فعال درونی دارد، با اسکیزوتایپی ارتباط پیدا می کند. تریوسی، آلجینی، کابیلو، نانی و سیراجوسانو^۲ [۱۵] سبک های دلبستگی و بی لذتی اجتماعی را در گروهی از بزرگسالان سالم بررسی کردند. در این مطالعه بین سبک دلبستگی اجتنابی و بی لذتی اجتماعی رابطه پیدا شد؛ در حالی که بین سبک دلبستگی اضطرابی و بی لذتی اجتماعی رابطه معنی داری مشاهده نشد. بخشی پور رودسری و منصور [۱۶] نتیجه گیری کردند که افراد دلبسته نایمن اجتنابی و اضطرابی ویژگی های مثبت، منفی و آشفته شدیدتری نسبت به افراد دلبسته ایمن تجربه می کنند. با وجود این، تفاوتی میان دلبسته های نایمن اجتنابی و اضطرابی به لحاظ شدت ویژگی های مثبت، منفی و آشفته اسکیزوتایپی وجود ندارد.

در یک جمع بندی کلی، مرور تحقیقات قبلی حاکی از آن است که سبک های دلبستگی نایمن نقش مهمی در تبیین شخصیت اسکیزوتایپی دارند؛ اما تأثیر تعاملی آن با صفات بنیادی شخصیت کمتر مورد توجه قرار گرفته است، بر اساس این، مسأله اصلی که پژوهش حاضر به دنبال پاسخ به آن می باشد، این است که آیا ویژگی های بنیادی شخصیت و ابعاد چندگانه دلبستگی، هر کدام سهمی جداگانه در شکل گیری نشانگان اسکیزوتایپی دارند و یا یک رابطه ای تعاملی بین آن دو در تبیین این نشانگان وجود دارد. دستیابی به اهداف پژوهش منجر به دانش افزایی در زمینه نشانگان شبه روان پریشی در پرتو الگوی پیوستاری ویژگی های روان پریشی می شود که علاوه بر سطح بنیادی، در سطح کاربردی نیز ممکن است با تبیین برخی جنبه های تحولی و بین فردی شخصیت اسکیزوتایپی به متخصصان بالینی کمک نماید با ذهنی روشن تر با این اختلالات برخورد نمایند، چرا که بررسی چنین رابطه ای منجر به آگاهی بیشتر درباره عوامل راه انداز

3. Schizotypal Personality Questionnaire- Brief
4. Raine & Benishay

1. Tiliopoulos, Goodall
2. Troisi, Alcini, Coviello, Nanni, Siracusano

ضریب همبستگی بین نمرات حاصل از شاخص‌های برون‌گرایی، روان‌رنجور‌گرایی و روان‌پریشی‌گرایی با مقیاس‌های هم‌ارز نئو به ترتیب ۰/۷۰، ۰/۷۲ و ۰/۳۲- محاسبه شده است که با توجه به سازه‌های موجود، روایی مناسبی می‌باشد.

۳- پرسشنامه سبک‌های دلبستگی (AAI)^۲: این مقیاس بوسیله هازن و شیور^۳ [۲۰] ساخته شده است و یکی از پرکاربردترین ابزارها در سنجش سبک‌های دلبستگی می‌باشد. این پرسشنامه دارای ۱۵ گویه است که به هر یک از سبک‌های دلبستگی ایمن، اجتنابی و دوسوگرا، ۵ گویه تعلق می‌گیرد. نمره‌گذاری آن در مقیاس لیکرت ۵ گزینه‌ای بین صفر تا ۴ می‌باشد. عبارت‌های ۱ تا ۵ سبک دلبستگی ایمن، ۶ تا ۱۰ سبک دلبستگی اجتنابی و ۱۱ تا ۱۵ سبک دلبستگی مضطرب/دوسوگرا را مورد سنجش قرار می‌دهند. هازن و شیور پایایی بازآزمایی کل پرسشنامه را ۰/۸۱ و ضریب همسانی درونی آن را ۰/۷۸ به دست آورده‌اند. در ایران این ضرایب برای کل آزمون و هر یک از سبک‌های دلبستگی ایمن، اجتنابی و دوسوگرا به ترتیب ۰/۷۵، ۰/۸۳، ۰/۸۱ و ۰/۷۷ گزارش شده است [۲۱]. روایی همزمان این مقیاس از طریق اجرای همزمان آن با مصاحبه ساختاریافته برای سنجش سبک‌های دلبستگی به ترتیب ۰/۸۰، ۰/۸۷، ۰/۸۴ و ۰/۷۹ محاسبه شده است [۲۱].

روند اجرای پژوهش: پس از انتخاب کلاس‌ها نخست محقق خود را به دانشجویان معرفی و هدف تحقیق را بیان کرد. سپس سؤالات پرسشنامه در اختیار آنها قرار داد؛ به آزمودنی‌ها گفته شد، محدودیت زمانی وجود ندارد و آنها باید به سؤالات مقیاس شخصیتی اسکیزوتایپی جواب بلی-خیر بدهند به منظور رعایت اخلاق پژوهشی و حقوق آزمودنی‌ها، ضمن اعلام صریح داوطلبانه بودن شرکت آزمودنی‌ها، هم به صورت شفاهی (قبل از اجرا) و هم به صورت کتبی (ابتدای پرسشنامه) خاطرنشان گردید که "اطلاعات درخواستی در این پرسشنامه‌ها، صرفاً به منظور اهداف پژوهشی است. جهت اطمینان خاطر شما، به جز تعیین جنسیت، نیازی به ذکر نام و نام خانوادگی و دیگر مشخصات خصوصی نیست". همچنین، در هنگام اجرا به

درونی این عامل‌ها در دامنه‌ای بین ۰/۷۲ تا ۰/۸۰ (میانگین ۰/۷۶) قرار دارند. پایایی بازآزمایی دو ماهه آن ضرایبی بین ۰/۸۶ تا ۰/۹۵ (میانگین ۰/۹۰) می‌باشد. روایی ملاکی آن به وسیله همبستگی آن با ابزارهای بالینی اختلال شخصیت اسکیزوتایپی روایی بالایی نشان داده است. این ضرایب برای کل مقیاس ۰/۶۶، عامل ادراکی-شناختی ۰/۷۳ و عامل بین‌فردی ۰/۶۳ می‌باشد. ولی روایی ملاکی عامل آشفتگی (۰/۳۶)، پایین است [۱۷]. اعتبارسنجی این ابزار در ایران توسط محمدزاده [۱۸] انجام گرفته است و روایی همزمان این پرسشنامه با مقیاس شخصیتی اسکیزوتایپی ۰/۷۵ گزارش شده است؛ همچنین، ضریب پایایی بازآزمایی در فاصله ۴ هفته برای کل مقیاس SPQ-B، ۰/۹۴ و برای عامل‌های نقایص ادراکی-شناختی، نقایص بین‌فردی و آشفتگی به ترتیب ۰/۸۳، ۰/۹۰ و ۰/۸۵ به دست آمد. بر اساس نتایج حاصل، مقدار ضریب آلفا برای کل SPQ-B، ۰/۸۳ و برای عامل‌های نقایص ادراکی-شناختی ۰/۶۶، نقایص بین‌فردی ۰/۷۰ و آشفتگی ۰/۶۸ می‌باشد.

۲- پرسشنامه شخصیت آیزنک، فرم تجدید نظر شده کوتاه (EPQ-RS): این پرسشنامه برای سنجش ابعاد شخصیت، روان‌رنجور‌گرایی، (ثبات هیجانی/ بی‌ثباتی هیجانی) برون‌گرایی (برون‌گرایی/ درون‌گرایی) و روان‌پریشی‌گرایی در دامنه سنی ۷۰-۱۶ سال مورد استفاده قرار می‌گیرد. این پرسشنامه علاوه بر مؤلفه‌های مورد اشاره دارای مقیاسی برای سنجش دروغ هم می‌باشد. EPQ-RS دارای ۴۸ ماده می‌باشد. این پرسشنامه با جواب‌های بلی/خیر پاسخ داده می‌شود. در ایران بخشی پور و باقریان خسروشاهی [۱۹] ضریب پایایی آن را با استفاده از آلفای کرونباخ برای شاخص‌های برون‌گرایی ۰/۷۷، روان‌رنجور‌گرایی ۰/۷۴، روان‌پریشی‌گرایی ۰/۵۲ و دروغ‌سنجی ۰/۶۱ به دست آورده‌اند. ضرایب پایایی بازآزمایی گزارش شده توسط سازندگان اصلی آزمون نیز مطلوب گزارش شده است [۱۹]. بخشی پور و باقریان خسروشاهی [۱۹] ضریب روایی همزمان مقیاس‌های EPQ-RS را در ایران از طریق اجرای همزمان آن با پرسشنامه نئو مورد بررسی قرار داده‌اند.

2. Adult Attachment Inventory
3. Hazan & Shaver

1. Eysenck Personality Questionnaire Revised-Short form

شخصیت را تکمیل نمایند و نیم دیگر بر عکس، تا بدین وسیله آثار ناشی از ترتیب تکمیل پرسشنامه ها کنترل شود.

یافته ها

میانگین نمرات کسب شده نشانگان اسکیزوتایپی در سه طبقه شخصیت روان پریشی گرا، روان رنجور گرا و برون گرا، همچنین در سه طبقه دلبسته ایمن، دلبسته نایمن مضطرب/ دوسوگرا و دلبسته نایمن اجتنابی در جدول ۱ نشان داده شده است.

شرکت کنندگان اعلام شد که به عنوان سپاسگزاری از شرکت شان در تکمیل پرسشنامه ها، کسانی که مایل باشند از نتایج آزمون شان مطلع گردند، می توانند نام و یا نام مستعاری از خود در پرسشنامه درج کنند تا محقق آنها را از نتایج مطلع سازد. در تکمیل همزمان دو پرسشنامه، ترتیبی داده شد که تقریباً نیمی از شرکت کنندگان نخست مقیاس شخصیت اسکیزوتایپی و سپس پرسشنامه های دلبستگی و

جدول ۱) میانگین نمرات کسب شده نشانگان اسکیزوتایپی در ابعاد شخصیت و دلبستگی

ابعاد دلبستگی			ابعاد شخصیت			گروه
نایمن اجتنابی	نایمن مضطرب/دوسوگرا	ایمن	برون گرا	روان رنجور گرا	روان پریشی گرا	نمره اسکیزوتایپی
۱۰	۱۰/۴۲	۸/۴۵	۷/۷۷	۱۰/۹۹	۱۲/۲۷	میانگین
۴/۲۳	۳/۸۵	۳/۳۹	۳/۰۳	۳/۵۶	۲/۴۹	انحراف معیار

تحلیل داده‌ها مورد بررسی قرار گرفت. نتایج آزمون لوین نشان داد پیش فرض تساوی واریانس ها تایید شده است ($F = ۱/۶۷$, $p < ۰/۱۱$). جدول ۲ نتایج این بخش از یافته ها را نشان می‌دهد.

به منظور بررسی تأثیر تعاملی ابعاد دلبستگی و ویژگی های شخصیت در تبیین نشانگان اسکیزوتایپی، از تحلیل واریانس دو عاملی استفاده شد؛ قبل از استفاده از آزمون پارامتریک تحلیل واریانس دو عاملی، پیش فرض همگنی واریانس ها به منظور استفاده از آزمون‌های پارامتریک برای

جدول ۲) بررسی آثار اصلی و تعاملی ابعاد دلبستگی و ویژگی های شخصیت در تبیین نشانگان اسکیزوتایپی

منابع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری
ابعاد دلبستگی	۸۰/۳۵	۲	۴۰/۱۷	۳/۹۳	۰/۰۲
ویژگی های شخصیت	۱۱۴۰/۰۱	۲	۵۷۰	۵۵/۸۱	۰/۰۰۱
تأثیر تعاملی	۵۴/۸۴	۳	۱۸/۲۸	۱/۷۹	۰/۱۴
خطا	۴۸۱۰/۱۴	۴۷۱	۱۰/۲۱	-	-
کل	۴۶۱۲۷	۴۷۹	-	-	-

تعاملی ابعاد دلبستگی و ابعاد شخصیت در نشانگان اسکیزوتایپی می باشد.

به منظور تعیین معناداری تفاوت بین میانگین های سه گروه از ابعاد دلبستگی و نیز ابعاد شخصیت در نشانگان اسکیزوتایپی، از آزمون مقایسه های چندگانه شفه استفاده شد که نتایج آن در جداول ۳ و ۴ نشان داده شده است.

بر اساس اطلاعات جدول ۲، نتایج تحلیل واریانس دو عاملی

نشان دهنده معنادار بودن ($F = ۳/۹۳$, $p < ۰/۰۲$) تأثیر ابعاد دلبستگی در نشانگان اسکیزوتایپی، معنادار بودن ($F = ۵۵/۸۱$, $p < ۰/۰۰۱$) تأثیر ابعاد شخصیت در نشانگان اسکیزوتایپی و معنادار نبودن ($F = ۱/۷۹$, $p < ۰/۱۴$) تأثیر

جدول ۳) آزمون مقایسه های چندگانه شفه در ابعاد دلبستگی

سطح معنی داری	اختلاف میانگین	سبک های دلبستگی	
۰/۰۰۱	-۱/۸۱	اجتنابی	ایمن
۰/۰۰۱	-۲/۲۷	مضطرب دوسوگرا	
۰/۰۰۱	۱/۸۱	ایمن	اجتنابی
۰/۶۳	-۰/۴۶	مضطرب دوسوگرا	
۰/۰۰۱	۲/۲۷	ایمن	مضطرب دوسوگرا
۰/۶۳	۰/۴۶	اجتنابی	

جدول ۴) آزمون مقایسه های چندگانه شفه در ابعاد شخصیت

سطح معنی داری	اختلاف میانگین	ویژگی های شخصیت	
۰/۰۰۱	۵/۱۵	برون گرایی	روان پریشی گرایی
۰/۱۲	۱/۵۳	روان رنجورگرایی	
۰/۰۰۱	-۵/۱۵	روان پریشی گرایی	برون گرایی
۰/۰۰۱	-۳/۶۱	روان رنجورگرایی	
۰/۱۲	-۱/۵۳	روان پریشی گرایی	روان رنجورگرایی
۰/۰۰۱	۳/۶۱	برون گرایی	

نتایج حاصل از آزمون مقایسه های چندگانه بیانگر این نکته است که تفاوت میانگین تغییرات نشانگان اسکیزوتایپی بین سبک های دلبستگی ایمن - اجتنابی و دلبستگی ایمن - دوسوگرا معنی دار است، اما تفاوت میانگین تغییرات بین سبک های دلبستگی نایمن اجتنابی - دوسوگرا معنی دار نیست. همچنین، نتایج حاصل از آزمون مقایسه های چندگانه بیانگر این نکته است که تفاوت میانگین تغییرات نشانگان اسکیزوتایپی بین روان پریشی گرایی - برون گرایی و روان رنجورگرایی - برون گرایی معنی دار است، اما تفاوت میانگین تغییرات بین روان پریشی گرایی - روان رنجورگرایی معنی دار نیست.

بحث

پژوهش حاضر با هدف بررسی آثار اصلی و تعاملی ابعاد دلبستگی و ویژگی های شخصیت در تبیین نشانگان اسکیزوتایپی انجام گرفت و نتایج آن نشان داد که میزان نشانگان اسکیزوتایپی در ابعاد سه گانه دلبستگی و ویژگی های بنیادی شخصیت متفاوت است؛ به طوری که نشانگان اسکیزوتایپی در سبک های دلبستگی نایمن اجتنابی و دوسوگرا در مقایسه با سبک های ایمن، و در ابعاد روان پریشی گرایی و روان رنجورگرایی شخصیت در مقایسه با برون گرایی بیشتر دیده می شود.

در ارتباط با رابطه سبک های دلبستگی نایمن اجتنابی و دوسوگرا با نشانگان اسکیزوتایپی، یافته های این بخش از پژوهش با بخشی از یافته های قبلی [۷، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۲۲] در نمونه های غیربالینی همسو می باشد. نظام دلبستگی از منظر آسیب شناختی در دو مقوله ایمن و نا ایمن، طبقه بندی می شود؛ در نظام دلبستگی نایمن، افراد دارای علائم ناسازگارانه در حیطه های رفتاری و ارتباطی هستند؛ یعنی شکل گیری نظام دلبستگی نایمن موجب

پدیدآیی رفتارهای منفی می شود که سرانجام اختلال در نظام سلامت هیجانی ارگانیزم را به همراه خواهد داشت. یک مفهوم کلیدی در نظریه ی دلبستگی که پیوستگی بین کیفیت روابط دلبستگی کودک و بزرگسال را مطرح می سازد، مفهوم مدل های درون کاری است. به نظر بالبی، در خلال سال های رشد نیافتگی، افراد بر حسب تجاربشان با نگاره های دلبستگی و تعامل با محیط، مدل های درون-کاریشان از جنبه های مهم جهان را می سازند و به کمک همین الگوهاست که شخص وقایع را درک و تفسیر، حوادث را پیش بینی و طرح هایی را بنا می کند. اگرچه سبک دلبستگی نایمن، سبک های اجتنابی و دوسوگرا را شامل می شود، اما پژوهش حاضر نشان داد که سبک دلبستگی نایمن اجتنابی ارتباط بیشتری با نشانگان اسکیزوتایپی پیدا می کند. ویژگی اصلی سبک دلبستگی اجتنابی، عبارت است از نگرش منفی نسبت به خود و دیگران و بی اعتمادی کامل نسبت به دیگران. این ویژگی ها که به منزله مدل های درون کاری منفی محسوب می شوند، زمینه های شکل گیری آمادگی های دفاعی، مقاومت در برابر تأثیرات خارجی، محدودیت عواطف، بی اعتمادی و سوظن نسبت به دیگران و سرزنش آنها را فراهم می سازند [۲۳]. این ویژگی های مرتبط با گرایش به انزوا، بخشی از علائمی است که در ملاک های تشخیصی اختلال شخصیت اسکیزوتایپی نیز وجود دارند [۱]؛ بویژه اینکه حداقل یک پژوهش نشان داده است که گرایش به انزوا و ترجیح تنهایی، از ویژگی های مهم اسکیزوتایپی در جامعه ایرانی است [۲۴]. بنابراین، سبک دلبستگی اجتنابی با مدل های درون کاری منفی می تواند زمینه را برای شکل گیری نشانگان اسکیزوتایپی فراهم سازند، البته پدیدآیی نشانگان شبه روان پریش اسکیزوتایپی، معلول شرایط متنوع در قالب

هستند، بویژه در بعد اجتماعی. این حالت از ویژگی‌های توصیف شده در اسکیزوفرنیا و شخصیت پیش مرضی آن یعنی شخصیت اسکیزوتایپی نیز می‌باشد [۱]. همچنین، رابطه نشانگان اسکیزوتایپی با روان پریشی گرای که با ویژگی‌هایی چون فقدان دوستان صمیمی، عاطفه محدود، فقدان همدلی و عدم رعایت هنجارها و اعمال خشونت بار هماهنگ است. با طرز تلقی آیزنک [۳۰] از مفهوم روان پریشی که بر اساس آن رفتارهای غیراجتماعی از ویژگی‌های روان پریشی (و براین اساس، از ویژگی‌های نشانگان شبه روان پریشی اسکیزوتایپی) است [۵] منطبق می‌باشد. با وجود انتقاداتی که بر نظریه روان پریشی گرای آیزنک مبنی بر اینکه این مقیاس آیزنک بیشتر رفتار ضداجتماعی را اندازه می‌گیرد [۳۱] تا نشانه‌های اختصاصی روان پریشی را، یافته‌های این پژوهش همسو با نظریه آیزنک، ارتباط نشانگان شبه روان پریشی اسکیزوتایپی را با صفت بنیادی روان پریشی گرای تأیید می‌کند.

در یک جمع بندی کلی، نتایج این مطالعه بر نقش عوامل روانی-اجتماعی خطر ساز دوره کودکی در تحول نشانگان اختلالات طیف اسکیزوفرنی در کودکانی که از نظر هیجانی آسیب پذیر هستند، تأکید دارد.

در ارتباط با محدودیت‌های پژوهش حاضر باید عنوان نمود که نمونه مورد بررسی در پژوهش حاضر تنها شامل دانشجویان بوده است؛ بنابراین، به نظر می‌رسد که در تعمیم یافته‌های پژوهش حاضر به گروه‌های بالینی باید جانب احتیاط را رعایت کرد. با توجه به این که نشانگان اسکیزوتایپی و روان پریشی اسکیزوفرنی به عنوان نقاط مختلفی روی یک پیوستار مفهوم سازی شده اند و نشانگان اسکیزوتایپی معمولاً نوعی آمادگی برای اسکیزوفرنی به حساب می‌آید [۴]، پیشنهاد می‌شود یافته‌های پژوهش حاضر روی بیماران مبتلا به اسکیزوفرنی تکرار شود تا وضوح بیشتری به نقش مستقیم و تعاملی ابعاد شخصیت و دلبستگی در اختلالات طیف اسکیزوفرنی بخش؛ همچنین، اگرچه در پژوهش حاضر بین سبک‌های دلبستگی و ویژگی‌های بنیادی شخصیت در تبیین نشانگان اسکیزوتایپی تأثیر تعاملی معنی دار نشد و حاکی از این است که این دو متغیر از نظر آماری از مسیرهای متفاوتی بر شکل گیری نشانگان اسکیزوتایپی تأثیر می‌گذارند، اما به نظر می‌رسد همبندی

فرضیه آسیب پذیری- استرس^۱ است [۲] که یکی از این شرایط می‌تواند سبک دلبستگی اجتنابی باشد. گزارش شده است که وجود همزمان سبک‌های دلبستگی اجتنابی و دوسوگرا، با ویژگی‌هایی مانند اضطراب اجتماعی بالا، انزوا و سوژن در تعاملات بین فردی همراه خواهد بود [۷]، مطابق متن پنجمین نسخه راهنمای آماری و تشخیصی اختلالات روانی [۱]، این ویژگی‌ها عیناً در اختلال شخصیت اسکیزوتایپی دیده می‌شود.

در ارتباط با رابطه روان پریشی گرای و روان رنجورگرای با نشانگان اسکیزوتایپی و عدم ارتباط برون گرای با آن، یافته‌های این بخش از پژوهش همسو با تحقیقاتی است که بر اساس الگوی ۳ عاملی و ۵ عاملی شخصیت نشان داده اند که نشانگان اسکیزوتایپی با روان رنجورگرای و بعضاً هم با روان پریشی گرای مرتبط است؛ در همین راستا، تعدادی از محققان، اخیراً اعلام کرده اند که بسیاری از انواع رفتارهای نابهنجار را می‌توان نوعی اغراق در نشانگان بهنجار شخصیت به حساب آورد [۲۵]. به عبارت دیگر، در نظام پیوستاری، بسیاری از اشکال آسیب شناختی در انتهای پیوستار شخصیت بهنجار قرار دارد تا اینکه کاملاً از شخصیت بهنجار فاصله بگیرد [۲۶]. در الگوی پیشنهادی، روان رنجورخویی ارتباط اساسی با اسکیزوتایپی دارد، روان رنجورگرای گرایش به تجربه آشفتگی‌های هیجانی را می‌سنجد [۲۷] از آنجایی هم که آشفتگی هیجانی از علائم عاطفی شخصیت اسکیزوتایپی می‌باشد [۱]، این بخش از یافته‌ها (افزایش نشانگان اسکیزوتایپی در افراد با صفت روان رنجورگرای بالا) موجه به نظر می‌رسد. به عنوان مثال در تأیید این یافته، بارانتس-ویدال، روس-مورنت، و ویپیل^۲ [۲۸] بر اهمیت نقش صفت روان رنجورگرای در نشانگان اسکیزوتایپی تأکید دارند. رابطه منفی نشانگان اسکیزوتایپی با عامل برون گرای شخصیت، با گرایش به انزوا که تحت عنوان بی لذتی درون گرایانه^۳ و بی لذتی اجتماعی^۴ در شخصیت اسکیزوتایپی مورد بحث قرار می‌گیرد [۲۹]، قابل تبیین است. بی لذتی اشاره به ناتوانی در کسب لذت از چیزهایی دارد که به طور طبیعی لذت بخش

1. stress- vulnerability
2. Barrantes-Vidal, Ros-Morente, Kwapil
3. introversive anhedonia
4. social anhedonia

13- Anglin DM, Cohen PR, Chen H. Duration of early maternal separation and prediction of schizotypal symptoms from early adolescence to midlife. *Schizophr Res* 2008; 103, 1-3, 143-50

14- Tiliopoulos N, Goodall K. The neglected link between adult attachment and schizotypal personality traits. *Pers Ind Dif* 2009; 47, 4, 299-304

15- Troisi A, Alcini S, Coviello M, Nanni RC, Siracusano A. Adult attachment style and social anhedonia in healthy volunteers. *Pers Ind Dif* 2010; 48, 5, 640-3

16- Bakhshipour Rodsari A, Mansour A. Comparison of positive, negative and disorganized schizotypy characteristics in secure, avoidance and anxiety attachment student in Tabriz University, *J Res Beha Sci* 9,1, 24-32. [Persian]

17- Raine A, Benishay D. The SPQ-B: A brief screening instrument for schizotypal personality disorder. *J Pers Dis* 1995; 9: 346-55

18- Mohammadzadeh A. The Study of Psychometric Properties of Schizotypal Personality Questionnaire-Brief (SPQ-B). *Inter J Psychol* 2007; 2, 47-61

19- Bakhshipour Rodsari A, bagherian khosroshahi S. Psychometric properties of eysenck personality questionnaire- revalid (EPQ-R) short form. *J Res Beha Sci* 9,1, 3-12. [Persian]

20- Hazan C, Shaver P. Romantic Love conceptualized as an attachment process. *J Pers Soci Psychol* 1987; 52(3), 511-24.

21- Rahimian Bugar E, Nuri A, oreizi samani HR, Molavi H, Foroghi mobarake AR. The study of relationship between adulthood attachment styles with job satisfaction and occupational stress among nurses. *Iran J Psychiatr Clin Psychol* 2007; 49, 148-57.

22- Sheinbaum T, Bedoya E, Ros-Morente A, Kwapil TR, & Barrantes-Vidal N. Association between attachment prototypes and schizotypy dimensions in two independent non-clinical samples of Spanish and American young adults. *Psychiatry Res* 2013, 210(2): 408-13.

23- Besharat MA. An attachment theory explanation of personality disorders. *Contemp Psychol* 2006; 2, 41-7 [Persian]

24- Yaghoubi H, Mohammadzadeh A. Validation of the Oxford- Liverpool inventory of feelings and experiences (O-LIFE) questionnaire. *Zahedan J Res Med Sci (ZJRMS)* 2012; 14(9): 24-9.

25- Miller JD, Reynolds SK, Pilkonis PA. The validity of the five-factor model prototypes for personality disorders in two clinical samples. *Psychol Asses* 2004; 16, 310-22.

26- Widiger TA. A dimensional model of personality disorder. *Cur Opin Psychiat* 2005; 18, 41-3.

27- Gosling SD, Rentfrow P J, Swann WB. A very brief measure of the Big-Five personality domains. *J Res Pers* 2003; 37, 504-28.

رگه های روان رنجورخویی و روان پریشی گرایی بالا با سبک دلبستگی اجتنابی که مبین تاثیرات در هم تنیده عوامل سرشتی (ویژگی های بنیادی شخصیت) و تربیتی (سبک های دلبستگی) است، در پدیدآیی نشانگان اسکیزوتایپی نقش داشته باشند؛ بنابراین، این بخش از یافته ها مستلزم تحقیقات بیشتر با کنترل متغیر های تعدیل کننده و یا مزاحم احتمالی است.

منابع

1- American Psychiatric Association. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (Fifth Edition). Washington, DC: APA; 2013

2- Goulding A. Schizotypy models in relations to subjective health and paranormal beliefs and experiences. *Pers Ind Dif* 2004; 37: 157-67.

3- Van Kampen D. The Schizotypic Syndrome Questionnaire (SSQ): Psychometrics, validation and norms. *Schizophr Res* 2006; 84: 305-22.

4- Ross SR, Lutz C J, Bailley SE. Positive and negative symptoms of schizotypy and the five-factor model: a domain and facet level analysis. *J Pers Asses* 2002; 79, 53- 72.

5- Mohammadzadeh A, Borjali A. Schizotypal Trait Questionnaire (STQ) versus Eysenck Personality Questionnaire (EPQ): divergence and convergences between two perspectives in psychosis. *Adv Cogn Sci* 2008; 38: 21-8. [Persian].

6- Bentall RP. Madness explained: Why we must reject the Kraepelinian paradigm and replace it with a 'complaint-orientated' approach to understanding mental illness. *Med Hypot* 2006; 66, 220-33.

7- Meins E, Jones SR, Fernyhough C, Hurndall S, Koronis P. Attachment dimensions and schizotypy in a non-clinical sample, *Pers Ind Dif* 2008; 44, 1000-11

8- Garety PA, Kuipers E, Fowler D, Freeman D, Bebbington PE. A cognitive model of the positive symptoms of psychosis. *Psychol Med* 2001; 31, 189-95.

9- Millon T. Personality disorders: Conceptual distinctions and classification issues. In PT Costa, TAWidiger (Eds.), *Personality disorders and the five-factor model of personality* (pp. 279-301). Washington, DC: APA; 1994

10- Lyddon WJ. Attachment theory: A metaperspective for counseling psychology? *Counsel Psychol* 1995; 23, 479-83.

11- Bowlby J. *Attachment and Loss* (vol. 3), *Loss: Sadness and Depression*. New York: Basic Books; 1980

12- Berry K, Wearden AJ, Barrowclough C, Liversidge T. Attachment styles, interpersonal relationships and psychotic phenomena in a non-clinical student sample. *Pers Ind Dif* 2006; 41, 707-18

- 28- Barrantes-Vidal N, Ros-Morente A, Kwapil TR. An examination of neuroticism as a moderating factor in the association of positive and negative schizotypy with psychopathology in a non-clinical sample. *Schizophr Res* 2009; 115:303–9.
- 29- Rawlings D, Claridge G, Freeman JL. Principal components analysis of the Schizotypal Personality Scale (STA) and the Borderline Personality Scale (STB). *Pers Ind Dif* 2001; 31: 409-19.
- 30- Eysenck HJ, Eysenck SBG. *Manual of the Eysenck Personality Questionnaire*. London: Hodder & Stoughton; 1975
- 31- Day S, Peter E. The incidence of schizotypy in new religious movements. *Pers Ind Dif* 1999; 27, 55-67.

The Study of Main and Interactive Effects of Attachment and Personality Dimensions in Schizotypal Syndromes

Mohammadzadeh A. ^aPh.D. Najafi, M. Ph.D.

Abstract

Introduction: This study investigated main and interactional effects of attachment styles and personality traits in relation to schizotypal syndrome.

Method: The current study was conducted in expo fact context. Randomly selected 603 participants (134 male & 469 female) from Tabriz Payame Nour and Azad universities and Sarab Payame Nour university students took part in this research. Participants answered to Schizotypal Personality Questionnaire- Brief (SPQ-B), Eysenck Personality Questionnaire Revised, Short form (EPQ-RS) and Adult Attachment Inventory (AAI). Data were analyzed using two way analysis of variance methods.

Results: Results indicate main effects of attachment styles and personality traits, so, individual with avoidant and ambivalent insecure attachment experience more intensity of schizotypal syndrome than individual with secure attachment. Individual with high psychoticism and neuroticism traits experience more intensity of schizotypal syndrome than individual with extraversion personality traits. Also, there are no interactional effects of attachment styles and personality traits in relation to schizotypal syndrome.

Conclusion: These findings reiterate contribution of childhood risk factors in developing schizophrenia-related spectrum disorders, especially in children with emotionally vulnerability.

Keywords: Attachment Dimension, Personality Dimension, Schizotypal Syndrome

*Correspondence E-mail:

a_mohammadzadeh@pnu.ac.ir